

ZORGeloos ZEILEN IN FRIESLAND

Friesland bestaat voor een derde deel uit water. Met 35 meren en ontelbare vaarten, meer dan 200 jachthavens en kilometers steiger om af te meren, valt er heel wat te ontdekken tussen de weilanden en rietpollen. Tijd voor een herontdekking van het 'blauwe goud'.

Tekst ANNET ACHTERKAMP-TALSMa Foto's DE MARREKRITE, GETTY IMAGES Met dank aan HANNEKE SCHMEINK en EDDIE HUISMAN (De Marrekrite)

Bij de gedachte aan 'zeilen in Friesland' zien we onszelf vaak al met een licht briesje over de Friese meren kruisen, of langs de haventjes aan de IJsselmeerkust varen. Stuk voor stuk prachtige gebieden, maar ook het oosten en midden van Friesland is meer dan de moeite waard voor een waterliefhebber. Wij starten onze zeiltocht daarom in Drachten, dat zich de 'Oostelijke Poort van de Friese Meren' mag noemen.

Kreken en eilandjes

Wanneer we vanuit Drachten naar het westen varen, via de Smalle Ee en de Mûntsegrope (letterlijk: Monnikengreppel, maar gelukkig een stuk minder smal), komen we al snel bij de Wijde Ee. Dit brede, doorgaande water ligt aan de rand van een uniek natuurgebied: het Nationaal Park De Alde Feanen. Het lijkt lastig begaanbaar voor een zeilboot (en, eerlijk is eerlijk, we komen ook een paar keer vast te zitten in het riet), maar het park is zeer de moeite waard en bovendien minder druk dan bijvoorbeeld het Heegermeer of de Morra, waar ieder jaar meer dan 25.000 zeilboten naartoe trekken.

Een groot deel van De Alde Feanen is in 2013 aangewezen als Natura 2000-gebied, evenals het Sneekermeer, de Fluessen en het Lauwersmeer. In de zeventiende en acht-

Annet Achterkamp-Talsma zeilt meestal in ruige oorden als Noorwegen, Spitsbergen of Patagonië. Ze heeft een oceaanwaardig zeilschip en een vaarbevoegdheid Stuurman Wereldwijd. Maar haar

liefde voor zeilen ontstond lang geleden op de kanalen en meren van Friesland. In een houten bootje, zes meter lang, zeilt ze als 22-jarige met een vriendin tijdens de zomervakantie door het Friese landschap. Ruim twintig jaar later vaart ze die route nog een keer om te ontdekken wat er in de loop van de tijd veranderd is.

Skûtsje
De Jonge Jan
uit Warten.

KWALITEIT, DUURZAAMHEID EN GASTVRIJHEID

Het 'blauwe goud' is de grootste troef van Friesland. Sinds 2000 heeft de provincie met het Friese Merenproject volop ingezet op het verbeteren van de vaarwegen. (Her)gebruik van duurzame materialen, beperking van energiegebruik en oog voor het landschap en ruimtelijke kwaliteit speelden daarbij een belangrijke rol. Nu dat project succesvol is afgerond, is er voor het jaar 2030 een nieuwe stip op de horizon gezet: 'water en land verbinden'. Opnieuw zijn kwaliteit en duurzaamheid randvoorwaarden voor deze visie, evenals gastvrijheid. Friesland streeft ernaar niet alleen de traditionele watersporters, maar ook de 'innovatieve' waterrecreant te trekken, die misschien niet over een eigen boot beschikt, maar er een huurt; die behalve varen ook wil suppen of kanoën; en die activiteiten wil ondernemen in de haven of aan de oever. En dus wordt er ingezet op meer bootverhuurlocaties, aanlegmogelijkheden bij horeca en hotspots, de ontwikkeling van strandjes en interessante pleisterplaatsen, en het aantrekkelijk(er) maken van de jachthavens. Daarnaast komen er steeds meer vaarroutes en wordt de (digitale) bewegwijzering verbeterd.

HET ONTSTAAN VAN DE MARREKRITE

In 1956, toen de watersnoodramp nog vers in het geheugen lag en de Waddenzee op termijn 'zeker' zou worden ingepolderd, wijdde de Rijksdienst voor het Nationale Plan een studie aan waterrecreatie in Nederland. Want terwijl de kampeerplaatsen vol raakten en er files richting het Noordzeestrand ontstonden, bleven de meren en wateren in Friesland opvallend leeg. De Friese focus moest voortaan op 'water beheren' komen te liggen, in plaats van op 'water keren'. Een jaar later werd Recreatieschap de Marrekrite opgericht "ter behartiging van de belangen van de watersport [...] op en aan de wateren in de provincie Friesland." Dat was geen dag te laat, want in de jaren '50 groeide het aantal boten in Friesland jaarlijks met 30 tot 40%. Tussen 1962 en 1966 verdubbelde het aantal zelfs. Friesland moest haast maken, want de wateren dreigden dicht te slibben. Niet alleen figuurlijk – met watersporters – maar ook letterlijk. Er werd een urgentieplan opgesteld en de Marrekrite ging aan de slag met het uitbaggeren van vaarten en meren. Een deel van het slib werd vervolgens 'gerecycled' tot compleet nieuwe eilanden, zoals in de jaren '90 de Marchjepôle in het Tjeukemeer. Het nieuw aangelegde natuurgebied de Wolvetinte aan de noordzijde van de Fluessen is ingericht met behulp van de bagger uit de Fluessen. Ook bij de natuurinrichting van de noordoever van het Sneekermeer en de eilandjes is lokaal gewonnen bagger hergebruikt.

tiende eeuw vond hier veel turfwinning plaats. Daardoor is een intrigerend gebied van kleine en grote plassen, kreken, eilandjes en moerassen ontstaan. We zien verscheidene aalscholvers vlak voor ons neus het water in duiken, op zoek naar een maaltje vis, en sinds een paar jaar broedt hier zelfs een zeearend. Voor niet al te grote boten is het Nationaal Park goed toegankelijk en wie een (opblaasbare) kano aan boord heeft, kan urenlang peddelen door de smalle wateren en rond de vele eilandjes. Twijfel je of er voldoende diepgang is, check dan de nieuwe watersport-app die de provincie Friesland deze zomer lanceert. Op basis van de diepgang, breedte en masthoogte van je boot laat de app je alleen die routes zien waar je ook daadwerkelijk langs kunt.

Veertig kilometer aan steigers

We keren na een middagje in De Alde Feanen weer terug naar de Wijde Ee. Ben je hier in augustus, dan is de kans groot dat je op de Wijde Ee een hartstochtelijke strijd in het Fries kampioenschap Skûtsjesilen kunt gadeslaan. Maar vandaag is het er rustig en gaan we aan het begin van de avond op zoek naar een steiger waar we kunnen aanleggen voor de nacht. Daarvoor hoeven we niet lang door te varen, want Friesland is kampioen steigers slaan. Ooit legden watersporters hun bootje ergens lukraak in het riet of sleepten het in een weiland op de kant, tot vermaak van de koeien en ongenoegen van de boeren. Inmiddels vind je verspreid in heel Friesland zo'n 40 kilometer aan vrije aanlegplaatsen, op 300 verschillende locaties, midden in de natuur. Ze bieden dagelijks een gratis ligplaats aan ruim 3500 schepen en worden onderhouden door Recreatieschap de Marrekrite, die haar rol als 'gastheer' van Friesland al zestig jaar lang uiterst serieus neemt. In opdracht van de Friese provincie en gemeenten onderhoudt en beheert ze niet alleen de ligplaatsen, maar maait ook het gras, snoeit de struiken en voert het recreatieafval af. Duurzaamheid speelt daarbij een steeds belangrijker rol.

Waren de aanlegsteigers voorheen vrijwel allemaal nog gemaakt van hardhouten planken, tegenwoordig worden steigers en damwanden die aan het eind van hun levensduur zijn vervangen door exemplaren van gerecycled kunststof of beton. In plaats van twintig jaar gaan ze nu drie of vier keer zolang mee.

Bruggen en aquaducten

De volgende ochtend zeilen we vanaf de Wijde Ee via de Modderige Bol en het Pikmeer naar Grou. Wanneer we het kanaal aan de zuidkant van het dorp in slaan breekt de zon door. Een uurtje later varen we met lichte tegenwind en een pruttelend motortje over (door?) het aquaduct over de A32, een typisch voorbeeld van de liefde voor watersport die er in Friesland tot op bestuurlijk niveau heerst. Met iedere zomer vele tienduizenden watersporttoeristen die

hun vakantie of een lang weekend in de provincie doorbrengen, loont het natuurlijk wel om aquaducten aan te leggen. In het kader van het duurzame Friese Merenproject – een investeringsprogramma van miljoenen euro's in de toeristische infrastructuur in de hele provincie Friesland – zijn sinds het jaar 2000 vele waterwegen uitgebreid en uitgebaggerd, bruggen verhoogd en sluisen vernieuwd. Daarnaast kwamen er meer aanlegplaatsen, nieuwe jachthavens en werd natuur verbeterd of zelfs gecreëerd. Maar het meest in het oog springend zijn wat mij betreft toch wel de aquaducten. Inmiddels telt Friesland er veertien, waardoor het weg- en waterverkeer zich een stuk soepeler door de provincie beweegt. Alleen jammer dat met de bruggen ook de klomp voor het bruggeld en het praatje met de brugwachter verdwenen zijn.

Bootjes op blauwe diesel in het aquaduct over de A32 bij Grou, tijdens de CO₂-neutrale elfwegentocht door Friesland in juli 2018.

Bij 't Húske kun je je vuilwater afgeven en gebruikmaken van het toilet.

de voedingsmiddelenindustrie, is biologisch afbreekbaar en heeft een buitengewoon lage CO₂-footprint omdat het van een afvalproduct wordt gemaakt. Naast de veel kleinere CO₂-footprint vind ik het ook een groot voordeel dat het reukloos is. Je hoeft niet met vodden klaar te staan voor het geval je morst en zit ook niet de halve avond in de stank als je dat per ongeluk wel doet. Bovendien heeft blauwe diesel een schonere verbranding – en dus ook schonere uitlaatgassen – dan gewone diesel, waardoor het vriendelijker is voor de motor. Ook is de brandstof minder gevoelig voor bacteriegroei in je brandstoftank. Fijn als je boot een aantal maanden stilligt in de winter. Als bootbezitter weet ik inmiddels uit ervaring dat vervuilde brandstof je motor (en eventueel verwarming en generator) abrupt kan stilleggen. En dan mag je hopen dat de wind uit de goede richting waait om je veilig thuis te brengen.

Voor wie z'n dieselmotor al heeft ingeruild voor een elektromotor, start er in 2020 overigens een pilot met snellaadpalen in het Friese buitengebied, zodat je niet meer elke dag een haven hoeft op te zoeken. Ook goed om te weten.

't Húske in het riet

De volgende dag scharrelen we verder richting het zuiden, over het Sneekermeer en de voor niet-Friezen onuitsprekbare Goaiingarypster Puollen. Vervolgens pakken we de Noorder Oudeweg.

De Marrekrite heeft hier vorige zomer een 'Húske' neergelegd: een 'zeecontainer' op een ponton, met een setje zonnepanelen op het dak. Dit drijvende vuilwaterstation is volledig zelfvoorzienend. Je kunt er gratis de vuilwater-

Brandstof voor de toekomst

Na het aquaduct varen we via de Nije Wjittering naar Terherne. Er staat een tegenwind die ervoor zorgt dat onze brandstofvoorraad er flink sneller doorheen gaat dan gehoopt. Tegen wil en dank – want het liefst gebruiken we de motor helemaal niet – besluiten we dan toch maar op zoek te gaan naar een bunkerplaats.

Sinds een aantal jaren kun je in verschillende Friese jachthavens – waaronder Terherne, Earnewoude, Langweer en Woudsend – je tank vullen met blauwe diesel (ook bekend als HVO, Hydrogenated Vegetable Oil, red.). De brandstof lijkt op gtl, maar is niet afkomstig van fossiele bronnen.

Blauwe diesel is gemaakt van plantaardige (afval)olie uit

7 MAAL ZORGELOOS

1. Ruim 3500 gratis Marrekrite-ligplaatsen (met GPS-coördinaten die bekend zijn bij de hulpdiensten)
2. Goed onderhouden steigers en damwanden
3. Schoner water door meer en beter bereikbare vuilwaterafgiftepunten
4. Schoner varen met blauwe diesel (geen CO₂-uitstoot en schonere verbranding)
5. Minder vaak voor de brug liggen wachten dankzij aquaducten en verhoogde bruggen
6. Vanaf 2020 pilot met laadpalen voor elektromotoren in het buitengebied
7. Gloednieuwe watersport-app: routes uitstippelen die 100% bevaarbaar zijn met jouw boot

HANDIGE APPS EN WEBSITES

- Met de app Watersport Friesland stippel je eenvoudig een vaarroute uit die aansluit bij de diepgang, breedte en masthoogte van je boot. Verder vind je in de app bedieningstijden van bruggen en informatie over sluisen, waterdieptes, ligplaatsen en infrastructuur aan de wal.
- Brug- en sluisstijden, aanlegplaatsen en vaarroutes (om te downloaden als je in de vakantie niet online wilt of kunt zijn): www.friesland.nl/nl/nu-te-doen/varen-watersport
- Voor de locaties in Friesland waar je met je boot CO₂-neutrale diesel kunt tanken: www.blauwediesel.com
- De Húskes bedienen je via aanuit.net of de bijbehorende app. Zoek de exacte locaties op www.vuilwatervangjeop.nl

tank van je boot legen én naar het toilet. Het vuilwater wordt ecologisch gezuiverd en schoon teruggestort op het water.

Het Húske sluit aan op het streven van de provincie om ervoor te zorgen dat al het openbare water in Friesland van zwemwaterkwaliteit is. Het is daarom nergens toegestaan je vuilwater op het oppervlaktewater te lozen, maar er wordt veel aan gedaan om daar voorzieningen voor te treffen. Op de website van de Marrekrite vind je een kaart met de locaties van de Húskes en de ruim dertig andere afgiftepunten in Friesland voor vuilwater van je toilet en douche. Ook in de jachthavens wordt gewerkt aan het verbeteren en uitbreiden van de afgiftepunten.

Bestemming: Tjeukemeer

We varen onder de Noorderoudewegbrug door en komen op de Langweerderwielen. Al snel zien we de molen van Langweer en even later leggen we aan in het dropje, dat in vroeger tijden alleen maar over het water bereikbaar was. Langweer is tegenwoordig natuurlijk prima over de weg te bereiken, maar de nieuwe, uitgebreide passantenhaven en het aangelegde strandje zijn welkom ontwikkelingen aan de waterkant.

De volgende dag zeilen we een klein stukje terug, richting de ingang van het riviertje de Scharsterrijn dat ons naar het zuidoosten van de provincie zal brengen. Het tochtje verloopt voorspoedig. De wind is ons gunstig gezind en we hoeven niet lang te wachten voor de twee bruggen in de Scharsterrijn. Opvallend eigenlijk, dat er voor de onlangs vernieuwde A6 geen aquaduct is gebouwd.

Rond lunchtijd bereiken we het Tjeukemeer, het grootste meer van Friesland. Lang geleden verdwenen hier nog wel eens schepen en naar verluid zelfs hele dorpen, met kerk en al. In 1840 waren er plannen om het meer droog te leg-

Lang geleden verdwenen hier nog wel eens schepen, en naar verluid zelfs hele dorpen. Met kerk en al

gen, maar dat kwam er nooit van. Wel werd het van oudsher gevreesde meer in 1999 'getemd' door de aanleg van vaargeulen, golfbrekers en eilanden.

Friesland heeft voor de komende jaren (opnieuw) ambitieuze plannen met het Tjeukemeer. Het moet een echt bestemmingsmeer worden waar je meerdere dagen kunt vertoeven. Naast een kabelwaterskibaan en een strandpaviljoen, zullen nieuwe vormen van watersport, en ook 'snelle sporten' als kiten en wakeboarden, ruim baan krijgen. Ideaal dus voor wie z'n puberende kinderen voor een zeilvakantie in Friesland wil interesseren.

Verder wordt er flink geïnvesteerd in de drie eilandjes die in het Tjeukemeer liggen: de Tsjûkepôle, de Ganzetippe en de Marchjepôle. Dit laatste eiland is de meest geliefde Marrekrite-aanlegplek (mèt strand) van heel Friesland. Voor in totaal ruim een miljoen euro krijgen de ligplaatsen op het Tjeukemeer de komende jaren een enorme 'upgrade'.

Onze laatste kilometers liggen binnen handbereik. We zetten koers naar de A6, 'duiken' eronder door en zeilen aan de wind naar de Groote Brekken. Na een afwisselende tocht over meren, kanalen en riviertjes, komen we aan bij onze eindbestemming: Lemmer. [Z](#)